

Forholdene ikke tillade at efterkomme det; Videre siges der ikke. Jeg tror nu virkelig, at en Adskillelse kan finde Sted, ikke med den Consequents, som man ellers finder der, hvor Rævninger ere indførte, men dog til stor Nytte for Sagens Afgjørelse. Derfom man vil overlade de Søs og Handelskyndige i alle Sager at dømme med Hensyn til Retspørgsmaalet, da ville de som oftest forløbe sig, da vil Dommeren ofte blive sat i en piinlig Forlegenhed, netop fordi han har at respectere deres Mening, og dog maa ansee den for vigtig; han kan undertiden blive nødt til at bruge ikke ganske ringe Baaben forat fjerne en saadan vigtig Opfattelse, og overhovedet kan Forholdet paa den Maade blive mindre naturligt mellem de Mænd, der skulde samvirke til Sagens Afgjørelse. Naar Dommeren i alle de Tilfælde, hvor der skal affiges en juridisk Kjendelse, var den ene afgjørende, naar han var den ene afgjørende der, hvor der er Spørgsmaal, om Beviis er tilstede, naar han ligeledes var den, som affattede den endelige Dom, og naar han endelig efter Loven var den, der skulde give det hele Resumee af Sagen for dem, som skulle dømme, og han stillede Spørgsmaalene, da var der fremkaldt en Adskillelse mellem det juridiske og factiske Element, hvorved man lod det Første fløe Fyldest, medens de ikke lovlærde Dommere ere friere og naturligere stillede, ville føle sig i deres Omraade og ikke staae Fare for at tage fejl. Jeg har ikke Noget imod, at Dommeren kan være med at affige Dommen, men han bør være ene der, hvor han befinder sig paa det reent juridiske Gebeet. Dette tror jeg staaer i Forbindelse med et andet Punkt, som ogsaa er af væsentlig Betydning. Jeg seer til min store Sorg — og dette er det Væsentligste, jeg har imod dette Udkast, naar jeg sammenligner det med de tidligere — at man har opgivet den Bestemmelse i det forrige Udkasts § 40 saalydende: „om Beviset er tilveiebragt eller ikke, afgjør Retten efter et frit Skjøn og samtlige foreliggende Omstændigheder, uden at være indskrænket til lovbestemt Beviis“. Det var en Hovedparagraph i Udkastet, og det er uheldigt, at man har opgivet den. Derfom de Handels- og Søkyndige skulle dømme efter lovbestemt Beviis, da maa Sagen opgives, thi

det er Mænd, som ikke ere vantede til at bevæge sig paa det juridiske Gebeet, og for dem er det en saa vanskelig Sag, at de i de allerfleste Tilfælde maae adlyde Dommeren. I criminelle Sager er det overordentlig farligt, i de civile Sager derimod lettere at benytte dem, fordi Enhver, der kjenner Loven, kan have indrettet sine Documenter og sine Rets handlinger efter Beviisfordringen. Derfom man ikke vil agte paa det mundtlige Ord og holde det høit i Ære ved de daglige Handeler mellem Mand og Mand, men kun skal føle sig bunden, naar man har sat sin Haand under et Document, ja da kan det være mindre vigtigt, at de lovbestemte Beviisregler overholdes; men vil man det Modsatte, da er det saare farligt at bevare dem som hidtil. Det er umuligt for nogen som helst Lovgivning, for den skarpsindigste Granster, at veie Beviserne imod hinanden og forudsæe alle de Muligheder, der kunne møde i det daglige Liv. Hvert enkelt Tilfælde maa bedømmes efter dets individuelle Natur, der fremtræder i den rige Mangfoldighed, som det daglige Liv frembyder. Naar vi have Vidner for os, er det ingen Lovgiver muligt at sige, om dette Vidne er godt eller slet, om to Vidner ere bedre end ti Vidner, eller ti Vidner bedre end to Vidner. Det kan kun afgjøres i det enkelte Tilfælde. Naar Forhandlingerne ere gennemgaaede og Vidnernes Udsagn alvorlig prøvede, kan Dommeren først see, om han skal ansee dem for fuldt sanddrue, eller om de ved deres hele Maade at aflægge Forklaring paa skulle ansees, om ikke for løgnagtige, saa dog for upaalidelige. Det upaalidelige Vidne er det almindeligst forekommende. Der er saare saa Menneker, der kunne opfatte skarpt, huske rigtigt og gjengive fuldkommen klart, og derfor er det overordentlig vigtigt, at man har den skarpe, afgjørende Prøve for Dommeren, at Dommeren kan afgjøre, hvilken Tiltro der i det enkelte Tilfælde skal stænkes Vidnet. Dette er absolut nødvendigt i de criminelle Sager, men det er ogsaa saare vigtigt i de civile, at man kan prøve og veie og afgjøre dette i det enkelte Tilfælde. Men naar dette er Tilfældet, maae vi staae paa, at der dømmes efter den Overbeviisning, der er vundet i det enkelte Tilfælde, og ikke